

שיטות מחקר איכותניות

תכנית המ.א., מבח"ר

פרופ' דפנה כרמלי

רקע

המחקר האיכותני מתמקד בניסיון להבין התנסויות חברתיות מנקודת מבטם של המשתתפים. דגש מושם על זיהוי ופענוח של המשמעויות והפירושים הניתנים למצבים ולתופעות. לשם כך, נחוצה גישה מחקרית ושיטות עבודה ייחודיות, הנבדלות, באופן מהותי מאלה המקובלות במחקר כמותני. למעשה, כל שלב בעבודה, מהגדרת הנושא ומיקוד של שאלת מחקר, עד קביעת השיטות שתיושמה, איסוף הנתונים וניתוחם, מצריך מודעות ומיומנות ייחודיים, ובכלל זה, התבוננות רפלקסיבית של החוקרת על עצמה ועל עבודתה.

ב. מטרת הקורס

מטרת הקורס היא להקנות לסטודנטיות הבנה וכישורים מעשיים בתחום המחקר האיכותני. לשם כך נבחר באופן ביקורתי ונתרגל

- הנחות יסוד ומושגים תיאורטיים עליהם מתבססת הפרדיגמה האיכותנית.
- בחירת נושא וניסוח שאלת מחקר איכותנית
- תכנון ופיתוח של מערך מחקר איכותני
- איסוף וניתוח של נתונים איכותניים: תצפיות, ראיונות מובנים למחצה, ניתוח טקסטים
- תהליכים אישיים שחוה החוקר במהלך המחקר
- סוגיות אתיות ודרכי התמודדות עמן

ג. מתכונת הקורס

- המפגשים יתקיימו במתכונת של הרצאות, דיונים, ותרגול אקטיבי, בכיתה ובממשק זום.
- הסטודנטיות יתבקשו לבצע קריאה, תרגול וסיכום בכתב של תהליכי מחקר איכותני.
- מטלת הסיום תכלול תרגול של עריכת תצפיות, ניתוח טקסט והכנה לקראת ראיון מובנה למחצה.

ד. חובות הקורס:

- נוכחות סדירה והשתתפות פעילה בשיעורים - חובה - 15% מהציון בשיעורים שיתקיימו בזום, ההשתתפות היא במצלמה פתוחה
- קריאת החומרים הביבליוגרפים (דרישת מעבר)
- מטלת סיום – 75% - כל חלק 25%
- הצגת מאמר בכיתה – 10%

נושאי הקורס (תכנית טנטטיבית)

מטלה (הוראות בהמשך)	קריאת חובה	נושא	
		פתיחה והיכרות	
	הסטייקיה הכי מבוקשת בניו יורק היתה מזויפת https://www.haaretz.co.il/food/2023-10-01/ty-article-magazine/.premium/0000018a-e9fe-d3af-a3ce-e9fe99f10000	מבוא : יסודות המחקר האיכותני – בחינה השוואתית ביחס למחקר כמותני	
		מבוא (המשך)	
1. קריאה השוואתית בעיתונות יומית וברשתות החברתיות	Dapnha Birenbaum-Carmeli, Yoram S. Carmeli, Rina Cohen. (2000). 'Our first 'IVF baby': Israel's and Canada's Press coverage of procreative technology. <i>International Journal of Sociology and Social Policy</i> , 20(7), 1-38.	ניתוח טקסט	
	יש להביא לשיעור חומרים כתובים מכל סוג שהוא, למשל: ספרי קריאה, ספרי לימוד, ספרי ילדים, מגזינים, עלוני הדרכה למטופלים, פרסומות, טקסטים מתוך אתרי אינטרנט, כרזות רחוב – כל העולה על דעתך ונקרה על דרכך.	ניתוח טקסט : תירגול	
	Teman, E. 2018. The Power of the Single Story: Surrogacy and Social Media in Israel. Inhorn M, Birenbaum-Carmeli D. Patrizio, P. 2020. Abrahamic Traditions and Egg Freezing: Religious Women's Experiences in Local Moral Worlds, <i>Social Science and Medicine</i> , 253: 112976, https://doi.org/10.1016/j.socscimed.2020.112976	ראיון מובנה למחצה - היבטים מילוליים ולא מילוליים, מדריך ראיון	
2. תיאור ונימוק של מסגרת הריאיון כתיבת מדריך ראיון		ראיון מובנה למחצה – תירגול	
		ראיון מובנה למחצה : תירגול + הכנה לבחירת נושאים לעבודות	
3. עריכת תצפיות ורישום יומן שדה	Emerson J.P. 1970. Behavior in private places: sustaining definitions of reality in gynecological examinations. <i>Recent Sociology</i> , No. 2, 74-97. בירנבוים-כרמלי ד. 2000. צפונים : על מעמד בינוני ישראלי, ירושלים : הוצאת מאגנס, האוניברסיטה העברית, פרק י"ב: יחסי שכנות ומגבלותם, עמ' 192-208.	תצפית : צפייה בסרט "אישה במלחמה" מהם ממצאים איכותניים וכיצד אנו מפיקים אותם?	
	ערכו תצפית בשדה המחקר שתבחרו וציינו בנקודות את התובנות שאספתם	דיון בתצפיות הסטודנטים	

	<p>ווייט, וויליאם פ'. 1998. "התפתחותו של מחקר חבורת קרן הרחוב". בתוך שוקד מ' ודשן ש' החוויה הבין-תרבותית. מקראה באנתרופולוגיה. ירושלים ותל-אביב: שוקן. עמ' 357-372.</p> <p>כרמלי, יורם. 1991. "הזר והלץ: לקחים מתצפית משתתפת בקרקס". במה: רבעון לדרמה. מס' 123-124, עמ' 88-104.</p>	<p>מעריך המחקר: נושא מחקר, שאלת מחקר, שדה מחקר, אוכלוסיית מחקר, החוקר כ"כלי מחקר", סוגיות אתיות במחקר וכתובה איכותנית + תכנון מעריך מחקר כיתתי</p>
--	---	---

מטלות הקורס

- קריאה השוואתית בעיתונות יומית:
    - מדי יום מתפרסמים בארץ מספר עיתונים יומיים. לכל אחד כותרת ראשית ומספר כותרות משנה. כל סטודנטית תבחר שניים מתוך ימות השבוע החולף ותציג בפני הכיתה את הכותרות הראשיות ואת שתי הכותרות הבאות במידרג, כפי שפורסמו בעיתונים הבאים:
      - מקור ראשון
      - הארץ
      - ידיעות אחרונות/ YNET
      - יתד נאמן/המודיע/הפלאס
 שלושת הראשונים מתפרסמים באינטרנט. הסטודנטית תציע להסביר לבחירתו של כל עיתון וכן להבדלים בין העיתונים או לאחידות ביניהם, בהתאם לממצא. שימו לב: כל סטודנטית חייבת להירשם למועד ההצגה של עבודתה.
  - ראיון מובנה למחצה (300-600 מלים)
    - תארו את נושא המחקר שבחרתן
    - הסבירו מהו הנושא שסביבו ייסוב הראיון
    - בחרו מרואיינת או מרואיין והסבירו מדוע בחרתן דווקא בה או בו
    - כתבו מדריך לראיון המוצע

שימו לב: אין לבצע את הראיון!!
  - תצפית
    - תארו את שדה המחקר
    - ציינו מהו מוקד המחקר
    - תארו את תצפיותיכן
    - אלו תובנות ניתן להסיק מן התצפיות?
  - הצביעו על בעיות אתיות קיימות או אפשריות שהיו עלולות להתעורר בתרגיל שבצעת אילו היה חלק ממחקר. מועד ההגשה: השיעור האחרון בסמסטר א'.
- הבהרה: יש להגיש את מטלה 1 + מטלה 2 (תצפית או ניתוח טקסט, אחד מן השניים) + מטלה 3 העבודות יוגשו ברווח כפול, גופן 12. זכרו למספר את העמודים!

קריאת רשות

יסודות המחקר האיכותני - בחינה השוואתית ביחס למחקר כמותני

צבר בן-יהושע, נ. (2001). מבוא: ההיסטוריה של המחקר האיכותני, השפעות וזרמים. בתוך נ. צבר בן-יהושע (עורכת), מסורות וזרמים במחקר האיכותני (עמ' 13 - 20). לוד: דביר.

שקדי, א. (2003). מילים מנסות לגעת: מחקר איכותני – תיאוריה ויישום. תל-אביב: הוצאת רמות-אוניברסיטת תל-אביב. פרק 1: הנחות המחקר האיכותני-קונסטרוקטיבי.

Birenbaum-Carmeli D., Y. S. Carmeli and S. Gornostayev (2008) Researching sensitive fields: Some lessons from a study of sperm donors in Israel, *International Journal of Sociology and Social Policy*, 28 (11/12), 425-439

סוגיות אתיות במחקר איכותני

;;

דושניק, ל., וצבר בן-יהושע, נ. (2001). אתיקה של המחקר האיכותני. בתוך נ. צבר בן-יהושע (עורכת), מסורות וזרמים במחקר האיכותני (עמ' 343 - 368). לוד: דביר.

Goldblatt H., Karnieli-Miller O., Neumann M. (2010). Sharing qualitative research findings with participants: Study experiences of methodological and ethical dilemmas, *Patient Education and Counseling*

Karnieli-Miller, O., Strier, R., & Pessach, L. (2009). Power relations in qualitative research. *Qualitative Health Research*, 19, 279-289.

ראיון מובנה למחצה - היבטים מילוליים ולא מילוליים, מדריך ראיון

גילת, ע. והרץ-לזרוביץ, ר. 2010. שיטה לראיון וניתוח סיפור חיים המבוססת על הגישה הנרטיבית-טיפולית, בתוך קסן, ל. וקרומר-נבו, מ. (עורכות). (2010). ניתוח נתונים במחקר איכותני. באר-שבע: הוצאת הספרים של אוניברסיטת בן-גוריון בנגב. LB1028.N59 2010

Manderson, L., Bennett, E., & Andajani-Sutjahjo, S. (2006). The social dynamics of the interview: Age, class, and gender. *Qualitative Health Research*, 16, 1317-1334.

Katherine R. Hampshire, Mwenza T. Blell, Bob Simpson. 2012. 'Everybody is moving on': Infertility, relationality and the aesthetics of family among British-Pakistani Muslims, *Social Science & Medicine*, 74(7), 1045-1052

Carmeli, Yoram S. and Birenbaum-Carmeli, D. (2000). Ritualizing the 'Natural Family': Secrecy in Israeli Donor Insemination, *Science as Culture*, 9(3): 301-325.

תצפיות וניתוח תוכן

בירנבוים-כרמלי ד. 2000. צפונים: על מעמד בינוני ישראלי, ירושלים: הוצאת מאגנס, האוניברסיטה העברית, פרק י"ב: יחסי שכנות ומוגבלות, עמ' 192-208. (תצפיות)

Emerson J.P. 1970. Behavior in private places: sustaining definitions of reality in gynecological examinations. *Recent Sociology*, No. 2, 74-97. (תצפיות)

Dapnha Birenbaum-Carmeli, Yoram S. Carmeli, Rina Cohen. (2000). 'Our first IVF baby': Israel's and Canada's Press coverage of procreative technology. *International Journal of Sociology and Social Policy*, 20(7), 1-38. (ניתוח טקסטים)

גמליאל, ט'. 2003. הסגנון המקאברי: מקרה-מחקר על התמודדות עם מוות, מגמות, מב (2), 240-262. (מקרה מחקר)

עיבוד וניתוח של נתונים וממצאים

ליבליך, ע. ותובל-משיח, ר. (2010) בין השלם לחלקיו, ובין תוכן לצורה. בתוך ל. קסן ומ. קרומר-נבו (עורכות), **ניתוח נתונים במחקר איכותני** (עמ' 21-42). באר-שבע: הוצאת הספרים של אוניברסיטת בן-גוריון בנגב.

שקדי, א. (2003). **מילים מנסות לגעת: מחקר איכותני – תיאוריה ויישום**. תל-אביב: הוצאת רמות – אוניברסיטת תל-אביב, פרק 5: **עקרונות ניתוח הנתונים, עמ' 93-110**.

Tsipi Ivry. 2010. Kosher medicine and medicalized halacha: An exploration of triadic relations among Israeli rabbis, doctors, and infertility patients. *American Ethnologist*, Vol. 37, Issue 4

כתיבת דו"ח מחקר

גירץ, קליפורד, 1990. "תאור גדוש: לקראת תיאוריית תרבות פרשנית", עמ' 15-40. בתוך פרשנות של תרבויות. תל-אביב: כתר.

ספרים בנושא

צבר בן-יהושע, נ. (עורכת) (2001). **מסורות וזרמים במחקר האיכותני**, לוד: דביר.

קופפרברג, ע. (עורכת). (2010). **חקר הטקסט והשיח: ראשומון של שיטות מחקר**. באר-שבע: הוצאת הספרים של אוניברסיטת בן-גוריון בנגב. **P302.H45 2010**

קסן, ל. וקרומר-נבו, מ. (עורכות). (2010). **ניתוח נתונים במחקר איכותני**. באר-שבע: הוצאת הספרים של אוניברסיטת בן-גוריון בנגב. **LB1028.N59 2010**

שלסקי, ש. ואלפרט, ב. (2007). **דרכים בכתיבת מחקר איכותני: מפירוק המציאות להבניית כטקסט**. תל-אביב: מכון מופ"ת. **שמו"ת LB1028.S395 2007**

שקדי, א. (2003). **מילים מנסות לגעת: מחקר איכותני – תיאוריה ויישום**. תל-אביב: הוצאת רמות – אוניברסיטת תל-אביב. **שמו"ת H61.S5185 2003**

תובל-משיח, ר. וספקטור-מרזל, ג. (עורכות). (2010), **מחקר נרטיבי: תאוריה, יצירה ופרשנות**. ירושלים: הוצאת הספרים ע"ש מאגנס. **H62.M352 2010**

Creswell, J. W. (2007). *Qualitative inquiry and research design: Choosing among five traditions* (2nd ed.). Thousand Oaks, CA: Sage. **שמו"ת H61.C73 2007**

Holloway, I., & Wheeler, S. (2002). *Qualitative research in nursing* (2nd ed.). Oxford, Great Britain: Blackwell. **RT81.5.H65 2002**

Lieblich, A., Tuval-Mashiach, R., & Zilber, T. (1998). *Narrative research: Reading, analysis, and interpretation*. Thousand Oaks, CA: Sage. **שמו"ת P302.7.L5381998**

Lincoln, Y. S., & Guba, E. G. (1985). *Naturalistic inquiry*. New York: International University Press. **שמו"ת B828.2.L56 1985**